

Onderzoek NMa moet beter

Rapport naar benzineprijs toont leemte in wiskundige onderbouwing van conclusies

Lambert van den Bruggen
en Harry Veenendaal

VVD en PvdA willen dat minister Maria van der Hoeven van Economische Zaken de NMa een onderzoek laat instellen naar de hoge brandstofprijzen. Omdat in omringende landen de kale brandstofprijs lager ligt, moet sprake zijn van onvoldoende concurrentie, luidt de redenering. Het antwoord lijkt op voorhand gegeven. Maar dergelijke onderzoeken van toezichthouders als de NMa vragen een uiterst kritische benadering. Vooral omdat aannames waarop vermeende overtredingen stoelen, wiskundig gezien vaak moeilijk houdbaar zijn.

Een praktijkvoorbeeld. Enige tijd geleden hield de NMa een oliemaatschappij verantwoordelijk voor asymmetrische prijsstelling, wat betekent dat prijzen zich niet volledig en onmiddellijk aanpassen aan veranderende marktstandigheden. De kale brandstofprijzen aan de pomp stegen volgens NMa sneller bij een stijgende olieprijs, dan dat ze daalden bij een dalende olieprijs.

De zaak leek grondig onderbouwd door wetenschappelijk onderzoek. De oliemaatschappij liet dit onderzoek door experts op het gebied van kwantitatieve vraagstukken toetsen op wiskundige houdbaarheid. Hieruit bleek dat de analyses onvolledig waren en zaken simplificeerden.

Als basis voor het onderzoek diende vijf jaar historische data. Aangezien de adviesprijs gemiddeld slechts eens per week werd aangepast, werd alleen de infor-

Er staan in het mededingingsrecht Chinese muren tussen de rechtsgeleerdheid en de econometrie

Illustratie: Rik Kamps

matie voor een bepaalde weekdag meegenomen. Daaruit concludeerde het onderzoeksinstituut een kleine asymmetrie in de prijsontwikkeling. Waar als vanzelfsprekend werd aangenomen dat andere weekdagen eenzelfde beeld geven, was er volgens de NMa sprake van prijsasymmetrie.

Onafhankelijke econometristen voerden dezelfde berekeningen uit voor andere weekdagen en concludeerden dat voor andere weekdagen geen asymmetrie bewezen kon worden. Het kleine asymmetrisch effect dat het wetenschappelijke onderzoeksrapport vaststelde had bovendien uiteindelijk slechts een verwaarloosbaar effect op de consumentenprijzen. Dit nam het fundament onder het NMa rapport weg. Het onderzoek stierf een stille dood.

Het is niet helder of dit de NMa valt aan te rekenen. Zij baseerde

zich immers op wetenschappelijk onderzoek dat hiaten bevatte. Belangrijkste conclusie is wellicht dat betrokken partijen geen coherent inzicht in de totale complexiteit van de materie hadden. Daarmee vervalt een gefundeerde en objectieve toetsing aan de Mededingingswet. Dat de NMa hiermee 'wegkomt', ligt ook in het feit dat ze opereert in het vacuüm tussen twee vakgebieden die onvoldoende van elkaars expertise profiteren: de econometrie en de rechtsgeleerdheid. Hierdoor worden verkeerde aannames niet of nauwelijks ontdekt en aangepakt.

Een gemiste kans. Dit komt omdat de kwantitatieve contra-expertise zich voornamelijk op het terrein van de econometrie bevindt. Tussen rechtsgeleerdheid en econometrie staan nog Chinese muren. Mede gelet op de ingrijpende

wijzigingen van de Mededingingswet per 1 oktober 2007 en de daarbij behorende vergaande bevoegdheden van de NMa, is het belangrijk het volledige juridische instrumentarium te benutten en de barrières tussen beide vakgebieden op te heffen. Als de NMa brandstofprijzen onderzoekt moeten de betrokken juristen de kwantitatieve zijde van het vraagstuk tijdig en met grote zorgvuldigheid laten doorrekenen. Meer in het algemeen geldt dat juristen en econometristen de handen vaker ineen moeten slaan. Dat levert een kwantitatief, en daarmee objectief aantoonbare bewijsvoering op. Het betekent winst voor zowel de NMa als marktpartijen.

.....
Ir. L.J.J. van der Bruggen is directeur en mr. drs. H.F. Veenendaal is Legal Counsel bij Ortec.

